

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Офісу Генерального прокурора. URL: <https://www.gp.gov.ua/>
2. Про вдосконалення організації діяльності органів прокуратури у сфері захисту прав дітей та протидії насильству: наказ Генерального прокурора № 90 від 14.02.2020 р. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&t=fsfile&c=download&file_id=208565
3. Про особливості виконання функцій прокуратури з питань захисту інтересів дітей та протидії насильству: наказ Генерального прокурора № 509 від 04.11.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0509905-20>
4. Про охорону дитинства: закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
5. Структура Офісу Генерального прокурора: затверджено наказом Генерального прокурора від 2 грудня 2019 року № 99-шпц (із врахуванням змін, внесених наказами Генерального прокурора № 2шпц-15шпц від 06.06.2022 р.). URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/struktura-struktura-ofisu-generalnogo-prokurora-zatverdzhena-nakazom-generalnogo-prokurora-vid-21-12-2019-no-99-shc>

Ключові слова: прокуратура, функція прокуратури, ювенальний прокурор, захист прав дітей.

Key words: the prosecutor's office, the function of the prosecutor's office, juvenile prosecutor, protection of children's rights.

КРАВЧЕНКО МАРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури,
кандидат юридичних наук*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 р. на всій території держави через військову агресію Російської федерації було запроваджено воєнний стан, який наразі продовжено до 23 серпня 2022 р. Попри кардинальну зміну пріоритетів у житті кожної людини та орієнтування на такі загальнолюдські цінності як життя, здоров'я та безпека, населення все одно потребує судового захисту. З урахуванням сучасних реалій, керівництвом держави з метою забезпечення права на судовий захист було прийнято рішення щодо внесення змін до чинного законодавства. Так, до прикладу, ст. 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» було доповнено положенням відповідно до якого, якщо суд не може здійснювати правосуддя з об'єктивних причин під час воєнного або надзвичайного стану, або деяких інших обставин, то **територіальну підсудність судових справ**, які розглядаються в такому суді, може бути змінено **шляхом їх переда-**

чі до суду, що територіально є найближчим до суду, який не може здійснювати правосуддя, або іншого визначеного суду. У випадку, якщо Вища рада правосуддя не може здійснити такого повноваження, воно здійснюється за розпорядженням Голови Верховного Суду [1].

З урахування таких нововведень, потребує на увага проблема доступу до правосуддя саме в умовах воєнного стану. Зауважимо, що цій проблематиці завжди приділялась увага, а тому деякі її аспекти знайшли свого відображення в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, практиці Європейського суду з прав людини та національному законодавстві, до прикладу, в Кримінальному процесуальному кодексі України.

Щодо права на доступ до правосуддя, то погоджуємося, що це достатньо комплексна категорія, яка охоплює: можливість брати участь у розгляді справи; фізичну (територіальну) доступність судів; фінансову доступність судових процедур; доступ до правової допомоги, у тому числі безкоштовної; розумність строків розгляду справи; зрозумілість мови, на якій ведеться правосуддя [2].

Розглянемо реалізацію деяких з цих складових цього права на практиці.

1. **Можливість брати участь у розгляді справи та фізична (територіальна) доступність судів.** Вважаємо за доцільне розглядати ці дві складові разом, адже вони є тісно взаємопов'язаними. На нашу думку, ключові складнощі пов'язані з реалізацією цих засад пов'язані з тим, що з моменту початку військової агресії на території держави кількість внутрішньо переміщених осіб перевищила 8 млн людей. Найбільша кількість громадян виїхала з Харківської, Київської, Донецької, Луганської областей та м. Київ [3]. Крім того, близько 5,6 мільйона осіб поїхало за кордон [4]. Не можна залишити поза уваги й той факт, що враховуючи неможливість судами здійснювати правосуддя під час воєнного стану через суспільну небезпеку було, змінено територіальну підсудність судових справ багатьох судів, наприклад, господарських судів Миколаївської, Сумської та Чернігівської областей [5]. Лише у квітні 2022 р. розпорядженням Голови Верховного Суду № 25/0/9-22 територіальну підсудність судових справ Господарського суду Сумської області та Господарського суду Чернігівської області було відновлено (відновили свою діяльність й низка судів Житомирської, Київської, Чернігівської, Сумської областей) [6].

Проблематика можливості брати участь у розгляді справи та **фізична доступність судів** ускладнюються й тим фактом, що в Україні повністю зруйновано 24 тис. км доріг та 302 штучні споруди, серед яких мости, шляхопроводи та естакади. Відновлення зруйнованих під час воєнних дій доріг потребуватиме близько 900 мільярдів гривень та щонайменше 2–4 роки [7].

2. **Фінансова доступність судових процедур.** Відповідно до Рекомендації R (81) 7 Комітету міністрів державам-членам щодо шляхів полегшення доступу до правосуддя від 14.05.1981 р., прийняття до судочинства не повинно обумовлюватися сплатою стороною державі будь-якої

грошової суми, розміри якої нерозумні стосовно до даної справи. У тій мірі, в якій судові витрати є явною перешкодою для доступу до правосуддя, їх слід, по можливості, скоротити або анулювати [8].

Зауважимо, що економіка держави знаходиться у вкрай скрутному положенні. Серед українців, які мали роботу до війни, майже 53 % сьогодні не працюють. Водночас лише 22 % працюють у звичному режимі, 21 % – віддалено або частково, лише 2 % знайшли собі нову роботу [9]. Індекс інфляції в Україні у березні становив 104,5 %, а у квітні – 103,1 % [10].

Як відзначають деякі практики, воєнний стан не є причиною для звільнення від сплати судового збору. Однак, Закон України «Про судовий збір» був доповнений положенням про те, що стягнення немає за подання позову чи апеляційної скарги у справах про заборону політичної партії, анулювання реєстраційного свідоцтва політичної партії [11]. Ми розуміємо політичні передумови такого рішення, проте вважаємо, що певні додаткові пільгові умови з урахуванням сучасної ситуації мають бути передбачено для населення до закінчення воєнного стану в державі.

Не можна залишити поза уваги й таку складову доступності до правосуддя як обізнаність щодо своєї справи. Так, суттєвою перешкодою може бути тимчасове призупинення доступу до Єдиного державного реєстру судових рішень та сервісу «Стан розгляду справ».

Враховуючи наведене, можна стверджувати, що подібні перепони лише посилять значущість дистанційних платформ спілкування. Нагадаємо, що питання запровадження можливості дистанційного правосуддя набуло піку своєї популярності в лютому-березні 2020 р., коли весь світ був стурбований поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Наразі дистанційна форма участі у судовому процесі видається єдиною найбільш безпечною для населення можливістю більш-менш реалізувати своє право на судовий захист.

Список використаних джерел:

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
2. Лісова Ю. Яким чином забезпечується доступ до правосуддя? *Громадський простір*. 23.01.2021. URL: <https://www.prostir.ua/?news=yakym-chynom-zabezpec-hujetsya-dostup-do-pravosuddya>
3. Кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні перевищила 8 млн людей: звідки й куди їхали найбільше. *Веб-сайт Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України*. 11.05.2022 р. URL: <https://www.minre.gov.ua/news/kilkist-vnutrishno-pere-mishchenyh-osib-vpo-v-ukrayini-perevyshchyla-8-mln-lyudey-zvidky-y-kudy>
4. З України виїхали вже понад 5,6 мільйона біженців – ООН. *УкрІнформ*. 04.05.2022 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3474995-z-ukraini-viihali-vze-ponad-56-miljona-bizenciv-oon.html>

5. Про зміну територіальної підсудності судових справ в умовах воєнного стану (господарські суди Миколаївської, Сумської та Чернігівської областей): Розпорядження Верховного Суду від 22.03.2022 р. № 12/0/9-22. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VSS00838?an=2>
6. Про відновлення територіальної підсудності судових справ господарських судів Сумської та Чернігівської областей: розпорядженням Верховного Суду від 22.04.2022 № 25/0/9-22. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VSS00854.html
7. На відновлення зруйнованих доріг в Україні треба 2–4 роки і 900 млрд грн. *Перше інформаційне агентство*. 06.06.2022 р. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/na-vidnovlennia-zruynovanykh-dorih-treba-chotyry-roky-900-mlrd-hrn/>
8. Рекомендація R (81) 7 Комітету міністрів державам-членам щодо шляхів полегшення доступу до правосуддя від 14.05.1981 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_133#Text
9. Стало відомо, скільки українців втратили роботу. *Бізнес UA*. 24.03.2022 р. URL: <http://businessua.com/roboota/76148stalo-vidomo-silki-ukrainciv-vtratile-robotu.html>
10. Індекс інфляції (індекс споживчих цін) в Україні. *Дебет-кредит*. 10.05.2022 р. URL: <https://services.dtki.ua/catalogues/indexes/3>
11. Зозуля К. Як працюють суди у воєнний час: пояснення полтавської юристки. *Суспільне. Новини*. 22.05.2022 р. URL: <https://suspilne.media/241906-ak-pracuut-sudi-u-voennij-cas-poasnenna-poltavskoi-uristki/>

Ключові слова: суд, правосуддя, доступ до правосуддя, воєнний стан.

Key words: court, justice, access to justice, martial law.

КУБАСНКО АНДРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК СУЧАСНА УМОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ

Цифрове середовище створює нові економічні можливості для громадян та організацій. В усьому світі, в регіонах, містах та країнах прозорість та доступність інформації стимулюють економічне зростання, розвивають сектори та стимулюють інновації. У результаті дані та інформація створюють нові робочі місця та нові можливості.

Завдання щодо цифрової трансформації стосується безпосередньо і самих держслужбовців. Цифровізація висуває нові вимоги до навичок співробітників державних органів, і вони мають своєчасно відповідати цьому запиту.